

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

КОНОНЕНКО ДМИТРО ВІКТОРОВИЧ

УДК 342.9(477)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ
ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРАХ ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2025

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент

Муравйова Ірина Анатоліївна,

ПрАТ «Вищий навчальний заклад

«Міжрегіональна академія управління персоналом»»,

декан Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка,

ректор

доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Дрозд Олексій Юрійович,

Бюро економічної безпеки України,

керівник Департаменту організаційного забезпечення діяльності

Захист відбудеться «18» вересня 2025 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «15» серпня 2025 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Електронні комунікації відіграють ключову роль у сучасному інформаційному суспільстві, забезпечуючи ефективний обмін даними, інтеграцію інформаційних систем, розвиток цифрової економіки та формування нових моделей соціальної взаємодії. Вони стали фундаментом для функціонування не лише приватного сектору, а й державного управління, безпеки, освіти, охорони здоров'я та багатьох інших сфер суспільного життя. Стрімкий розвиток технологій, зокрема мобільного зв'язку, інтернету речей, хмарних сервісів і мережі 5G, створює нові виклики та можливості, які потребують системного і своєчасного реагування з боку держави. З огляду на викладене, особливого значення набуває ефективна та результативна державна політика у сфері електронних комунікацій, яка має бути спрямована на створення умов для сталого розвитку цифрової інфраструктури, забезпечення доступності та якості послуг для громадян і бізнесу, захисту національних інтересів, інформаційної безпеки, а також на інтеграцію в глобальний цифровий простір. Формування та реалізація такої політики має будуватись на ефективній і результативній системі відповідних адміністративно-правових засад.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Окремі проблемні питання, пов'язані із функціонуванням сфери електронних комунікацій, у своїх наукових працях розглядали: Є. С. Артюхов, В. М. Бебик, О. М. Вінник, Ю. В. Гаруст, Є. А. Гетьман, О. В. Джафарова, Є. В. Дуліба, О.Ю. Дрозд, Ю. Г. Запорожченко, С. І. Крук, В. І. Курило, К.М. Куркова, О. О. Кучеренко, В. Г. Лихолоб, Л. І. Луценко-Миськів, А. А. Манжула, І. М. Міщук, І.А. Муравйова, В.Ю. Оксін, М. Г. Осокін, А. В. Осокіна, О. В. Радченко, Л. Б. Романюк, Є. Ю. Соболев, Л. В. Сорока, В. І. Тернопільська, Л. М. Харченко, Р. В. Шаповал, С. О. Шатрава та багато інших. Водночас, попри значний теоретичний доробок, у науковій літературі недостатньо опрацьованим залишається питання адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Отже, наявність прогалин і недоліків правового й організаційного характеру, пов'язаних із формуванням та реалізацією державної політики у сферах електронних комунікацій, а також відсутність комплексних монографічних досліджень, присвячених вказаній проблематиці, обумовлюють актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження, присвяченого комплексному вивченню питання адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження узгоджується з положеннями: Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р; Стратегії розвитку сфери електронних комунікацій України на період до 2030 року та плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 червня 2025 року № 546-р. Дисертаційне дослідження виконано

відповідно до плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права на тему «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, а також, спираючись на позитивний вітчизняний і зарубіжний досвід, надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює відносини у досліджуваній сфері суспільного життя.

Досягнення поставленої мети зумовлює необхідність реалізації таких *завдань*:

- удосконалити поняття та схарактеризувати стан формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій в умовах воєнного стану;

- з'ясувати мету, розкрити завдання, принципи формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій;

- проаналізувати нормативно-правове регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій та визначити місце в ньому норм адміністративного права;

- визначити поняття та розкрити структуру адміністративно-правового механізму формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій;

- встановити коло суб'єктів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, з'ясувати особливості їх адміністративно-правового статусу;

- розкрити адміністративні процедури формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій;

- виокремити адміністративно-правові форми й методи реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій;

- узагальнити зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій та опрацювати можливості його використання в сучасних українських реаліях;

- запропонувати напрями вдосконалення правових та організаційних засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Методи дисертаційного дослідження. Методологічну основу дисертаційної роботи становлять як загальні, так і спеціальні методи наукового пізнання. Так, *логіко-семантичний* і *структурно-логічний* методи використано з метою вдосконалення поняття та розкриття стану формування й реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій в умовах воєнного стану (підрозділ 1.1); визначення поняття та з'ясування структури адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій (підрозділ 2.1). З'ясувати мету, завдання та принципи формування та

реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій (підрозділ 1.2) дозволив *аналітичний* метод. Метод *документального аналізу* дав змогу розкрити нормативно-правове регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій, визначити місце в ньому норм адміністративного права (підрозділ 1.3), а також надати характеристику адміністративним процедурам формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій (підрозділ 2.3). Метод *класифікації*, а також *системно-функціональний* метод було використано для того, щоб окреслити коло суб'єктів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій та виділити особливості їх адміністративно-правового статусу (підрозділ 2.2), а також виокремити адміністративно-правові форми й методи реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій (підрозділ 2.4). Узагальненню зарубіжного досвіду формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій та опрацюванню можливостей його використання в сучасних українських реаліях (підрозділ 3.1) сприяв *порівняльно-правовий* метод. З'ясувати напрями вдосконалення правових та організаційних засад формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій (підрозділ 3.2) вдалося за допомогою методів *моделювання* та *прогнозування*.

Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, ратифіковані у встановленому законом порядку міжнародні договори й угоди, а також низка законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, норми яких спрямовані на закріплення нормативно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Науково-теоретичне підґрунтя становлять праці фахівців адміністративного, конституційного права, а також інших галузевих дисциплін. Крім того, опрацьовано дослідження представників інших наукових дисциплін, зокрема теорії держави і права, соціології, філософії.

Інформаційну й емпіричну основу дослідження становлять публікації в науково-періодичних виданнях, довідкові матеріали тощо.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є однією з перших спроб, після початку повномасштабного вторгнення, з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, на основі чого надати науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, норми якого регулюють відповідні суспільні відносини. За результатами здійсненого дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, основні з них такі:

вперше:

– виокремлено принцип захисту прав та свобод людини і розвитку нації як принцип формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, на основі чого зазначено, що вказана засада передусім спрямована на забезпечення та гарантування прав і свобод людини та громадянина в питаннях вільного обміну інформацією, використання інформаційних, телекомунікаційних мереж, міжособистісного спілкування та взаємодії, вираження власних думок;

– здійснено класифікацію завдань формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій за такими критеріями: 1) залежно від змістового наповнення: а) соціально-економічні; б) технічні; в) безпекові; 2) за спрямованістю – такі, що орієнтовані на: а) державний сектор; б) фізичних осіб-споживачів; в) суб'єктів підприємницької діяльності; г) іноземних партнерів; 3) за часом реалізації: а) короткострокові; б) середньострокові; в) довгострокові;

– систематизовано недоліки формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, які запропоновано поділити на: 1) законодавчі: наявність недоліків правозастосовного характеру в Стратегії розвитку сфери електронних комунікацій України на період до 2030 року; систематичне відставання нормативної бази від технологічного розвитку та позитивних світових тенденцій; недостатня гармонізація українського законодавства в досліджуваній сфері з правом Європейського Союзу; нечітке розмежування адміністративно-правового статусу суб'єктів, що відповідають за формування та реалізацію відповідної політики; недостатня регламентація питань кібербезпеки; 2) організаційні: недостатня кадрова, фінансова та технічна спроможність органів, відповідальних за реалізацію досліджуваної політики; низький рівень незалежності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій; відсутність ефективних механізмів державно-приватного партнерства; високий рівень корупції та бюрократичні перепони під час отримання дозволів, погоджень, доступу до інфраструктури, що сповільнює розвиток сфери електронних комунікацій; недостатній моніторинг і контроль за реалізацією відповідного напряму державної політики;

удосконалено:

– визначення поняття «електронна комунікація», яке запропоновано тлумачити як вид взаємодії двох чи більше сторін, який виражено в систематизованому процесі приймання-передачі інформації будь-якого типу чи змісту у вигляді електромагнітних сигналів за допомогою спеціальних технічних (цифрових) засобів, пристроїв, програмного забезпечення;

– науковий підхід до визначення поняття суб'єктів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, які запропоновано тлумачити як носіїв спеціальних публічних повноважень, здійснюючи які вони будують та приводять до дії державний курс з розвитку, вдосконалення, врегулювання та управління сектором електронних комунікацій на території України;

дістало подальшого розвитку:

– обґрунтування наукової позиції про те, що досвід Китаю у формуванні та реалізації державної політики у сфері електронних комунікацій є особливо цікавим через його системний, стратегічно спланований і водночас жорстко контрольований підхід, адже: а) ця країна демонструє модель, у якій розвиток цифрової інфраструктури відбувається під безпосереднім керівництвом держави, що дозволяє реалізовувати масштабні ініціативи в рекордно стислі строки; б) центральна влада розглядає сферу електронних комунікацій не лише як економічний ресурс, а й як інструмент політичного управління, національної безпеки та соціального контролю;

– твердження про те, що сучасний стан системи нормативно-правового регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій в Україні слід оцінити досить неоднозначно, адже, з одного боку, розгалужений нормативно-правовий матеріал і наявність профільного закону засвідчують, що вказаному питанню приділяється досить багато уваги з боку законодавця (останніми роками спостерігається поступова модернізація законодавства відповідно до стандартів Європейського Союзу, особливо в контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС), проте, з іншого боку, нормативно-правова база все ще залишається досить фрагментарною та потребує подальшого вдосконалення, зокрема з огляду на виклики, пов'язані з реалізацією положень чинного законодавства на практиці, а також із відставанням підзаконних актів від потреб ринку;

– тлумачення поняття «адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій», яким запропоновано розуміти систему взаємопов'язаних адміністративно-правових засобів, інструментів, а також інших складових, за допомогою яких держава впорядковує процеси формування та проведення державної політики у відповідній сфері, реалізуючи таким чином покладені на неї завдання та функції;

– науковий підхід щодо розуміння адміністративних процедур як інструменту формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, на основі чого зазначено, що за допомогою них: а) забезпечується чітке та глибоке впорядкування процесів, які реалізуються уповноваженими суб'єктами в частині виконання мети і завдань досліджуваного напряму державної політики; б) відповідні адміністративні процедури структурують владно-управлінський вплив на приватний сектор, а саме тих осіб, які провадять господарську діяльність за відповідним напрямом;

– теза про те, що нормотворчість є ключовою формою реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, адже: а) саме за її допомогою вбачається можливим сформулювати нормативне підґрунтя для здійснення відповідної діяльності; б) за допомогою неї здійснюється розробка, прийняття, зміна або скасування нормативно-правових актів різної юридичної сили, які регулюють відносини між учасниками ринку, встановлюють вимоги до якості послуг, порядок ліцензування, стандарти технічної безпеки та захисту персональних даних.

Практичне значення отриманих результатів зумовлено тим, що викладені в дисертації висновки та пропозиції використовуються і можуть бути використані в:

– *науково-дослідній роботі* – з метою здійснення подальших теоретико-прикладних досліджень, присвячених проблемі адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – задля розробки нових і вдосконалення чинних законодавчих і підзаконних актів, норми яких визначають адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій;

– *правозастосовній діяльності* – з метою вдосконалення діяльності суб'єктів, до компетенції яких входить формування та реалізація державної політики у сферах електронних комунікацій;

– *освітньому процесі* – під час розроблення навчально-методичних, лекційних матеріалів, а також навчальних посібників і підручників з дисциплін «Адміністративне право», «Публічне адміністрування» тощо.

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення та висновки було оприлюднено на науково-практичних конференціях: «Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення» (м. Київ, 12–13 серпня 2020 р.), «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Пріоритетні напрями розвитку юридичної науки в умовах сьогодення» (м. Київ, 13–14 березня 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації зумовлені метою та завданнями дослідження. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 217 сторінок. Список використаних джерел містить 248 найменувань на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами, планами, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, його мету й задачі, розкрито наукову новизну отриманих результатів, теоретичне та практичне значення роботи, надано відомості про апробацію результатів дослідження.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні засади формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій» складається з трьох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Поняття і стан формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій в умовах воєнного стану»* розкрито етимологію поняття «комунікація», на основі чого зазначено, що цим терміном позначають модель взаємодії двох чи більше суб'єктів, які не лише реалізують спільні дії, а й обмінюються між собою інформацією певного змісту з певною метою. Тобто комунікація – це інформаційний обмін між якимись сторонами. Зауважено, що залежно від типу відомостей, які передаються, а також засобів, які для цього використовуються, виокремлюються різновиди цієї категорії. Одним із них є електронна комунікація, котра набула тлумачення як у законодавчих положеннях, так і в деяких наукових дослідженнях.

Узагальнено низку наукових підходів, а також відомостей, закріплених у положеннях Закону України «Про електронні комунікації», на основі чого уточнено зміст категорії «електронна комунікація». Останнім запропоновано вважати вид взаємодії двох чи більше сторін, який виражено в систематизованому процесі приймання-передачі інформації будь-якого типу чи змісту у вигляді

електромагнітних сигналів за допомогою спеціальних технічних (цифрових) засобів, пристроїв, програмного забезпечення.

Зазначено, що на сьогодні електронна комунікація наявна практично всюди. Усі сфери суспільних відносин складно уявити без належно організованого інформаційного обміну, що за допомогою технологій може відбуватись віддалено та практично миттєво. Водночас, крім значної кількості переваг і перспектив, електронна комунікація також становить істотні ризики. Новітнє програмне забезпечення, різноманітні цифрові пристрої, а також інші технологічні засоби можуть використовуватися для викрадення приватних даних, порушення роботи суб'єктів публічної влади, вчинення шахрайських дій щодо громадян України, а також іншого протиправного впливу на права, свободи людини й інтереси держави загалом. З огляду на це, електронні комунікації слугують об'єктом державного регулювання, одним з найефективніших інструментів якого є державна політика.

Акцентовано увагу на загальнотеоретичних підходах до тлумачення понять «політика» та «державна політика», зокрема аргументовано, що особлива специфіка явища державної політики обумовлена такими характерними ознаками: по-перше, ця категорія визначає курс (вектор) діяльності держави щодо суспільного життя в певній сфері, а також вирішення найбільш важливих, критичних, глобальних питань з використанням ресурсів держави; по-друге, формується та реалізується спеціально уповноваженим на це колом суб'єктів публічно-владних повноважень, до складу яких належать органи державної влади та місцевого самоврядування, а також установи й організації, які знаходяться у сфері їх відання; по-третє, формування та реалізація державної політики в будь-якій сфері суспільного життя відбувається послідовно та формалізовано, за що відповідає спеціальний адміністративно-правовий механізм, який, крім суб'єктів, охоплює низку інших важливих елементів; по-четверте, передбачає стратегічний результат, процес досягнення якого розрахований на значний проміжок часу, комплексне використання публічних ресурсів, ефективну роботу задіяних суб'єктів та якісне виконання ними своїх публічно-владних повноважень; по-п'яте, не з'являється на чийсь суб'єктивний розсуд, а ґрунтується на нормативно-правовими засадами різного рівня та значення, а також стратегічних правових документів, у яких закріплюються плани й порядок дій органів публічної влади з питань суспільного та державного розвитку. Усе вказане вище дало змогу сформулювати авторське визначення державної політики у сферах електронних комунікацій.

Розкрито положення норм чинного законодавства, яке регулює питання правового режиму воєнного стану, на основі чого надано власну оцінку стану формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій в умовах воєнного стану.

У підрозділі 1.2 «*Мета, завдання та принципи формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій*» висвітлено етимологію поняття «принцип». Акцентовано на тому, що в юридичній площині принципи – це своєрідний стрижень правової системи, сукупність ідей, положень, основоположних правил, що абстраговані в законодавстві України та підкріплені загальнообов'язковими нормами, відповідно до яких здійснюється упорядкування

суспільно-правових відносин і поведінки їх учасників у різних сферах життєдіяльності людей. Принципи визначають координати, у яких право розвивається та практично реалізується з огляду на пануючу національну думку про його роль і значення. Запропоновано авторське визначення принципів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

З'ясовано, що в контексті представленої в роботі проблематики принципи рівності та верховенства права вимагають, щоб формування та реалізація державної політики у сферах електронних комунікацій: 1) відбувалися виключно на основі положень чинного законодавства України, а також у межах тих публічно-владних повноважень, які надані відповідним суб'єктам; 2) здійснювалися лише тими носіями публічної влади, які мають на це безпосереднє право; 3) створювали рівні можливості для всіх суб'єктів суспільно-правових відносин сфери електронних комунікацій, не детермінували появу монополістів на ринку електронних послуг, сприяли вільній і конкурентній господарській діяльності.

Встановлено, що в межах представленої в роботі проблематики принцип прогресивності передбачає превалювання в процесі формування та реалізації досліджуваного різновиду державної політики питання забезпечення еволюції сфери електронних комунікацій загалом, а також окремих її елементів. Уповноважені суб'єкти владних повноважень повинні систематично шукати нові шляхи вдосконалення механізмів регулювання комунікації; державної підтримки представників господарського сектору, які провадять діяльність у зазначеній сфері; законодавчих та інших нормативно-правових джерел, що упорядковують суспільно-правові відносини в галузі електронних комунікацій тощо.

Доведено, що як принцип формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій раціональність розкривається в декількох аспектах: 1) ідея потребує застосування лише такого рівня впливу держави на суспільні відносини, що виникають у процесі електронної комунікації, який не буде порушувати цілісність, повноту і свободу законного обміну інформацією; 2) дії суб'єктів владних повноважень не впливають на технологічний спектр, який використовується в межах електронної комунікації, держава лише заохочує технологічний розвиток у цій сфері; 3) державна політика обов'язково спирається на досягнення сучасної науки, новітні правові, економічні й інші концепції, що підвищує ефективність управління сферою електронних комунікацій загалом.

Констатовано, що метою формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій є публічно-правове впорядкування та координація суспільної діяльності, пов'язаної з використанням технологій для передачі інформації у вигляді електромагнітних сигналів, а також створення умов та безпосереднього вдосконалення сфер електронних комунікацій у технічному, економічному, юридичному та іншому планах. Зазначено, що завдання цієї політики впливають з положень ст. 4 Закону України «Про електронні комунікації», на основі чого здійснено класифікацію останніх.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-правове регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій і місце в ньому норм адміністративного права» здійснено аналіз наукових поглядів учених, на основі чого доведено, що

нормативно-правове регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій становить здійснюваний за допомогою норм права регулюючий та впорядковуючий вплив на суспільні відносини, які виникають у досліджуваній сфері суспільного життя з метою забезпечення законності їх функціонування. Зауважено, що розглядати нормативно-правові акти в досліджуваній сфері найбільш доцільно крізь призму їх юридичної сили.

У межах окресленої проблематики приділено увагу нормам Конституції України. Наголошено, що роль Основного Закону в нормативно-правовому регулюванні формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій полягає в такому: по-перше, його положення регламентують правовий і державний лад країни, відповідно до чого відбувається створення курсу функціонування публічних відомств за всіма напрямками; по-друге, у Конституції окреслено повноваження та функції вищих інституцій влади, окремі з яких є суб'єктами побудови та реалізації державної політики у сфері електронних комунікацій; по-третє, Конституція декларує принципи, на яких ґрунтується юридична конструкція процесу реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Проаналізовано низку міжнародних нормативно-правових актів у відповідній сфері. Обґрунтовано, що ключова роль міжнародних документів у системі нормативно-правового регулювання досліджуваного в дисертації різновиду державної політики полягає у: 1) декларуванні форм, порядку, механізмів та інших аспектів міжнародної взаємодії у сферах електронних комунікацій; 2) закріпленні стандартів внутрішньодержавних підходів щодо регулювання та управління сектором електронних комунікацій, а також ринку надання електронних послуг; 3) організації постійного обміну досвідом між Україною та іншими державами з питань технічного, юридичного, економічного й іншого вдосконалення галузі електронних комунікацій.

Розглянуто низку законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які є основою реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій на підставі чого аргументовано, що сучасний стан нормативно-правового регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій в Україні слід оцінити досить неоднозначно. Так, з одного боку, розгалужений нормативно-правовий матеріал і наявність профільного закону засвідчують, що вказаному питанню законодавець приділяє значну увагу (останніми роками спостерігається поступова модернізація законодавства відповідно до стандартів Європейського Союзу, особливо в контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС). Водночас, з іншого боку, нормативно-правова база донині залишається досить фрагментарною та потребує подальшого вдосконалення. Зокрема, існують виклики, пов'язані з реалізацією положень чинного законодавства на практиці, а також із відставанням підзаконних актів від потреб ринку електронних послуг.

Констатовано, що в системі нормативно-правового регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій ключове місце належить нормам адміністративного права. Наведено низку аргументів для підтвердження цієї тези.

Розділ 2 «Організаційно-правові засади формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 *«Поняття та структура адміністративно-правового механізму формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій»* акцентовано на тому, що механізм – це система самостійних за змістом, але об'єднаних єдиною метою, взаємодоповнюючих, спільно функціонуючих елементів, які в сукупності формують новий об'єкт, призначений для забезпечення реалізації якоїсь діяльності, роботи певного технічного пристрою тощо.

Виокремлено характерні особливості, притаманні адміністративно-правовому механізму як загальній категорії юридичної науки, так і в контексті формування та реалізації державної політики у сфері електронних комунікацій: по-перше, вказаний механізм має адміністративну природу, а елементи його системи знаходять своє застосування виключно в галузях суспільно-правових відносин, які виникають за участю суб'єктів публічно-владних повноважень; по-друге, охоплює значну кількість складових, які не обмежуються лише правовими засобами та інструментами в їх вихідному значенні, що пояснюється варіативністю державного впливу на різні сфери суспільних відносин; по-третє, у всіх без винятку випадках адміністративно-правовий механізм виходить із норм законодавства України, яким визначено повноваження та функції держави загалом, а також окремих державних органів у різних галузях суспільного життя; по-четверте, дія адміністративно-правового механізму, зважаючи на його владно-управлінську природу, підкріплена мірами примусу, який представники держави мають право застосовувати для реалізації поставлених цілей. Сформульовано авторське визначення поняття *«адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій»*.

З'ясовано, що структура адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій охоплює суб'єкти проведення політики, адміністративно-правові форми і методи їх публічної владної діяльності, а також адміністративно-правові інститути, які забезпечують реалізацію державного курсу. Проведений аналіз засвідчив унікальний склад досліджуваного юридичного механізму, що цілком відповідає особливостям сфери, у якій він функціонує.

У підрозділі 2.2 *«Суб'єкти формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій та особливості їх адміністративно-правового статусу»* констатовано, що суб'єкти формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій – це носії спеціальних публічних повноважень, здійснюючи які вони будують та приводять у дію державний курс з розвитку, удосконалення, регулювання й управління сектором електронних комунікацій на території України. Кожен із вказаних суб'єктів наділений різним адміністративно-правовим статусом, відповідно до якого відіграє власну роль у досліджуваних відносинах.

На підставі дослідження компетенції та повноважень Верховної Ради України як суб'єкта формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій визначено, що відповідно до наявного адміністративно-правового статусу парламент (та його складові – комітети) є органом законодавчого забезпечення, який: 1) приймає ключові законодавчі засади вказаного різновиду державної політики, зокрема закони України «Про електронні комунікації», «Про електронну комерцію», «Про захист персональних даних» тощо; 2) організовує імплементацію міжнародних стандартів у сфері електронних комунікацій шляхом визначення обов'язковості дії міжнародних документів, що стосуються цього питання на території України; 3) проводить контроль за станом виконання прийнятих законодавчих актів; 4) удосконалює нормативно-правове регулювання процесів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій шляхом законопроектної роботи.

Окрему увагу приділено правовому статусу Кабінету Міністрів України, Міністерства цифрової трансформації та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку. Розкриття положень норм чинного законодавства дало змогу констатувати, що вказані суб'єкти: а) визначають стратегію здійснення державного курсу регулювання та управління сферами електронних комунікацій; б) проводять стандартизацію використання відповідних засобів електронної комунікації; в) реалізують науково-дослідну діяльність, спрямовану на вдосконалення сфер використання електронних комунікацій; г) забезпечують міжнародне співробітництво та взаємодію в зазначеній сфері; д) реалізують у межах наданих законодавством повноважень нагляд і контроль за дотриманням законності, а також інших вимог та правил під час використання електронних комунікацій.

Розглянуто діяльність Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, які є органами військового управління, що забезпечують реалізацію державної політики, пов'язаної з використанням електронних комунікацій у межах військово-оборонної сфери.

У підрозділі 2.3 «Адміністративні процедури формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій» зауважено, що діяльність суб'єктів, які відповідають за формування та реалізацію державної політики у сферах електронних комунікацій, здійснюється в багатьох формах, які передбачають застосування різноманітних публічно-владних інструментів. Однією з найширших за кількістю виконуваних заходів і дій моделлю функціонування державних органів у зазначеному контексті визнано адміністративно-процедурну.

Встановлено, що класична правова процедура – це нормативно визначена послідовність юридично значущих дій і заходів, які застосовуються в комплексі з метою досягнення визначеного результату у вигляді реалізації відповідних прав, обов'язків і законних інтересів. Це – акт безпосереднього застосування права та регулювання правовідносин, котрий передбачає конкретизовану модель дій фізичних і юридичних осіб для вирішення певного значущого питання. Розкрито загальнотеоретичні підходи до тлумачення поняття «адміністративна процедура», на

основі чого до загальних ознак останнього зараховано такі: 1) становить послідовність публічно-владних, управлінсько-розпорядчих, організаційних, регламентованих нормами адміністративного права дій, заходів та операцій; 2) реалізуються спеціально уповноваженим державним органом; 3) спрямовані на вирішення питань, пов'язаних із реалізацією прав, обов'язків, законних інтересів фізичних та юридичних осіб, безпосередньо держави, а також захисту прав та інтересів останніх в адміністративному, владно-розпорядчому порядку; 4) результатом адміністративної процедури є рішення, виражене в підготовці та прийнятті відповідного адміністративного акта установленної форми або вчиненні юридично значущої дії. Сформульовано авторське визначення терміна «адміністративні процедури формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій».

На основі результатів аналізу низки відповідних адміністративних процедур обґрунтовано важливе значення останніх як інструменту формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. За допомогою них забезпечується чітке та глибоке упорядкування процесів, які реалізуються уповноваженими суб'єктами в частині виконання мети й завдань досліджуваного напрямку державної політики. Крім того, адміністративні процедури структурують владно-управлінський вплив на приватний сектор, а саме тих осіб, які здійснюють господарську діяльність за відповідним напрямом.

У підрозділі 2.4 «Адміністративно-правові форми та методи реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій» розкрито зміст поняття «форма», зокрема його сутність з точки зору правової науки. Адміністративно-правовими формами реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій запропоновано розуміти визначений нормами адміністративного права зовнішній вияв практичної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, яка спрямована на досягнення кінцевої мети політики держави в досліджуваній сфері суспільного життя. Схарактеризовано окремі з виділених форм, а саме: 1) нормотворчість є ключовою формою реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій; 2) правозастосування як форма реалізації державної політики у сфері електронних комунікацій переважно виявляється у видачі дозволів і ліцензій на провадження діяльності, здійсненні нагляду та контролю за дотриманням вимог законодавства, реагуванні на порушення правил надання послуг або експлуатації обладнання. Своєю чергою правореалізація охоплює процес фактичного втілення суб'єктами реалізації досліджуваної державної політики положень нормативно-правових актів у своїй практичній діяльності; 3) видання індивідуальних актів є особливою формою адміністративної діяльності, яка дозволяє органам виконавчої влади враховувати конкретні обставини й адаптувати загальні правові норми до окремих ситуацій у сфері електронних комунікацій. Такі акти видають, наприклад, під час надання дозволів на використання радіочастотного ресурсу, встановлення умов ведення діяльності на окремих ринках, накладення санкцій за порушення законодавства, приписів щодо усунення порушень. Вони мають індивідуальний, адресний характер, але базуються на загальних нормативно-правових засадах.

Наголошено, що реалізація вказаних вище форм передбачає необхідність використання сукупності інструментів і засобів, тобто методів. На підставі узагальнення наукових поглядів учених констатовано, що методи реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій становлять сукупність визначених нормами чинного законодавства прийомів, інструментів і засобів, які використовуються спеціально уповноваженими органами державної влади з метою фактичного втілення в життя форм здійснення відповідної діяльності. Серед вказаних методів виокремлено такі: переконання; примус; нагляд і контроль; дозволу та заборони; інформаційний метод. Наведено змістову характеристику кожного із вказаних методів.

Зазначено, що саме вказані вище адміністративно-правові форми та методи характеризують практичний аспект реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. Наголошено, що суттєвим недоліком є відсутність законодавчого закріплення останніх, а отже, цю прогалину слід усунути шляхом внесення відповідних змін і доповнень до чинного законодавства.

Розділ 3 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій і можливості його використання в сучасних українських реаліях»* доведено значущість проведення комплексних наукових досліджень, присвячених вивченню зарубіжного досвіду формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Акцентовано увагу на тому, що політика США у сфері електронних комунікацій характеризується високим рівнем децентралізації, активною роллю приватного сектору та мінімальним прямим втручанням держави у функціонування цього ринку. Державне регулювання здійснює переважно Федеральна комісія зі зв'язку (FCC), яка не лише встановлює стандарти та правила, а й виконує функції нагляду й ліцензування. Значну увагу приділено питанням цифрового розриву – у США діють численні програми з розширення доступу до ширококуткового інтернету в сільській місцевості, малозабезпечених громадах і освітніх закладах. Крім того, особливістю досліджуваної політики є також її гнучкість у відповідь на технологічні зміни – регуляторні механізми адаптуються до появи нових форм електронних комунікацій, таких як VoIP, потокове відео, онлайн платформи. Значну роль відіграє і політика в галузі мережевої нейтральності, яка неодноразово ставала предметом суспільних і судових дискусій, що свідчить про постійне балансування між інтересами користувачів, провайдерів і держави.

Зауважено, що досвід Китаю у формуванні та реалізації державної політики у сфері електронних комунікацій становить особливий інтерес через його системний, стратегічно спланований і водночас жорстко контрольований підхід. Китай демонструє модель, у якій розвиток цифрової інфраструктури відбувається під безпосереднім керівництвом держави, що дозволяє реалізовувати масштабні ініціативи в рекордно стислі строки. Центральна влада розглядає сферу електронних комунікацій не лише як економічний ресурс, а й як інструмент політичного

управління, національної безпеки та соціального контролю. Наголошено на створенні та впровадженні власних технологічних стандартів, що зменшує залежність від іноземних компаній та підсилює суверенітет у кіберпросторі.

Розглянуто досвід окремих країн Європи. Зокрема, констатовано, що Німеччина підходить до розвитку цифрової інфраструктури як до ключового чинника економічної модернізації, соціальної згуртованості та конкурентоспроможності на глобальному рівні. Причому особлива увага приділяється дотриманню принципів правової держави, а всі ключові ініціативи проходять через широку суспільну й експертну дискусію. Німецька модель розвитку електронних комунікацій базується на тісній взаємодії між федеральним урядом, земельними органами влади, приватним сектором і громадянським суспільством. Цей діалог дозволяє адаптувати політику до потреб регіонів, зокрема щодо забезпечення рівного доступу до швидкісного інтернету як у великих містах, так і в сільських районах.

Сформульовано авторське бачення щодо можливих напрямів імплементації відповідного зарубіжного досвіду формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій в українські правові реалії.

У підрозділі 3.2 «*Напрями вдосконалення правових та організаційних засад формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій*» виокремлено правові та організаційні проблеми формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Здійснено аналіз положень Стратегії розвитку сфери електронних комунікацій України на період до 2030 року. Загалом позитивно оцінюючи вказаний нормативно-правовий акт, наголошено, що до нього варто додати такі положення: по-перше, слід переглянути питання підвищення стійкості інфраструктури (хмарних сервісів, ЦОДів, 4G-мереж) до гібридних атак; по-друге, забезпечити врахування регіональних особливостей під час проведення державної політики у сфері електронних комунікацій, зокрема створити умови для стабільного та безперервного доступу до мережі Інтернет в регіонах, які є прифронтовими; по-третє, прискорити цифрову інклюзію; по-четверте, впровадження стимулів для залучення іноземного капіталу в розбудову телеком-мереж (наприклад, податкові пільги, спрощення ліцензійних процедур); по-п'яте, створення програм розвитку національного людського капіталу у сфері телекомунікацій – інженери, системні архітектори, фахівці з безпеки.

Зауважено, що в контексті оптимізації змісту Закону України «Про електронні комунікації» необхідно: а) посилити гарантії діяльності, а також самостійності в прийнятті рішень регулятора; б) переглянути механізми цінового регулювання, а також здійснити коригування питання щодо встановлення цін на собівартість продукції; в) обмежити обсяг зберігання особистих даних: визначити чіткий перелік і строки зберігання, запровадити жорсткіші гарантії захисту даних користувача тощо.

З'ясовано, що кадрове забезпечення суб'єктів, які формують і реалізують державну політику у сфері електронних комунікацій, відіграє ключову роль у створенні ефективної, сучасної та технологічно обґрунтованої системи управління в цій галузі. Зазначене зумовлено тим, що умови стрімкого розвитку цифрових

технологій, зростаюча складність інформаційно-комунікаційної інфраструктури, а також необхідність оперативного реагування на виклики кібербезпеки й міжнародні цифрові «тренди» потребують висококваліфікованих кадрів, здатних не лише підтримувати функціонування електронних комунікацій, а й активно впливати на формування нормативної, стратегічної та регуляторної політики в цій сфері. Запропоновано авторське бачення щодо можливостей розв'язання проблем кадрового забезпечення суб'єктів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Констатовано, що з метою покращення державно-приватного партнерства у сферах електронних комунікацій необхідно створити стабільне нормативно-правове середовище, що гарантує прозорість, передбачуваність і рівність умов для всіх учасників. Одним з ключових чинників має бути чітке визначення ролей і відповідальності кожної сторони в межах партнерських відносин, що дозволить уникнути дублювання функцій та сприятиме більш скоординованим діям. Важливо забезпечити оновлення чинного законодавства з урахуванням динамічного розвитку цифрових технологій, зокрема шляхом адаптації нормативної бази до сучасних міжнародних стандартів і рекомендацій у сфері електронних комунікацій.

Доведено, що покращення кібербезпеки в контексті вдосконалення правових та організаційних засад формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій потребує системного, комплексного підходу, що враховує як технологічну, так й інституційну складові. Передусім необхідно створити ефективний механізм координації між усіма суб'єктами, відповідальними за кібербезпеку, включаючи органи державної влади, регуляторів, операторів електронних комунікацій, а також представників приватного сектору. Для цього слід забезпечити належний рівень організаційної спроможності – посилити кадрову й технічну забезпеченість профільних державних структур, а також розширити можливості аналітичного моніторингу й оперативного реагування на загрози в реальному часі.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертаційної роботи запропоновано теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, яке полягало в тому, щоб з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, а також, спираючись на позитивний вітчизняний і зарубіжний досвід, надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює відносини в досліджуваній сфері суспільного життя. За результатами роботи напрацьовано низку науково-практичних висновків і рекомендацій, зокрема:

1. Поняттям «державна політика у сферах електронних комунікацій» запропоновано розуміти нормативно врегульований, формалізований, послідовний і цілеспрямований вектор (напрямок) діяльності спеціально уповноважених суб'єктів публічно-владних повноважень, спрямований на забезпечення ефективного

державного регулювання, а також сталого розвитку електронних комунікацій в Україні відповідно до потреб та інтересів суспільства.

Зазначено, що в умовах правового режиму воєнного стану формування та реалізація державної політики у сферах електронних комунікацій ускладнені такими факторами: 1) ризиками та реальними наслідками збройної агресії у вигляді застосування зброї ураження проти мирного населення та органів публічної влади, що перешкоджає нормальному виконанню відповідними суб'єктами покладених на них владних повноважень; 2) суттєвою зміною парадигми діяльності органів державної влади й місцевого самоврядування, ключовим пріоритетом для яких стає обороноздатність держави, допомога військовому та правоохоронному сектору, а також реалізація заходів правового режиму воєнного стану. Зазначені аспекти орієнтують і підлаштовують під себе всі інші вектори діяльності суб'єктів публічно-владних повноважень; 3) особливою важливістю для потреб війська технічних засобів електронних комунікацій, що визначає необхідність врахування цього моменту під час формування та реалізації державної політики.

2. З'ясовано, що принципами формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій є система абстрагованих у нормативно-правовому матеріалі основоположних правил, керівних ідей, фундаментальних засад, у чіткій відповідності до яких здійснюється формування та реалізація діяльності уповноважених суб'єктів публічно-владних повноважень щодо забезпечення ефективного державного регулювання та розвитку досліджуваної сфери суспільного життя. До переліку відповідних засад віднесено: верховенства права; рівності; захисту прав та свобод людини; розвитку нації; прогресивності; раціональності та прозорості.

Доведено, що метою формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій є публічно-правове упорядкування та координація суспільної діяльності, пов'язаної з використанням технологій для передачі інформації у вигляді електромагнітних сигналів, а також створення умов і безпосереднього вдосконалення сфер електронних комунікацій у технічному, економічному, юридичному й іншому планах. Зазначено, що завдання цієї політики впливають з положень ст. 4 Закону України «Про електронні комунікації», на основі чого їх запропоновано поділити: 1) залежно від змістового наповнення: а) соціально-економічні; б) технічні; в) безпекові; 2) за спрямованістю – такі, що орієнтовані на: а) державний сектор; б) фізичних осіб-споживачів; в) суб'єктів підприємницької діяльності; г) іноземних партнерів; 3) за часом реалізації: а) короткострокові; б) середньострокові; в) довгострокові.

3. Встановлено, що нормативно-правове регулювання державної політики в сферах електронних комунікацій ґрунтується на розгалуженій системі нормативно-правових актів, які охоплюють Конституцію України, законодавчі, а також підзаконні акти Кабінету Міністрів України та інших уповноважених органів державної влади. Ця система нормативних актів ієрархічна, а кожний її рівень уточнює норми, закладені на попередньому, на підставі чого вибудовується механізм упорядкування суспільно-правових відносин, що виникають у процесі реалізації відповідної політики. Констатовано домінуючий характер адміністративних норм у системі такого регулювання, адже за їх допомогою: 1) регламентовано правовий статус

уповноважених суб'єктів владних повноважень, які беруть безпосередню участь у формуванні та реалізації відповідної політики; 2) визначено та упорядковано форми, методи та процедури приведення до дії встановленого політичного курсу; 3) уточнюються стандарти й правила, обов'язкові до виконання суб'єктами електронних комунікацій, а також стратегічні кроки вдосконалення їх діяльності; 4) визначається порядок легалізації на території нашої країни міжнародних засад у сфері регулювання електронних комунікацій, а також імплементації їх у національну правову систему.

4. Обґрунтовано, що адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій – це система взаємопов'язаних адміністративно-правових засобів, інструментів, а також інших складових, за допомогою яких держава упорядковує процеси формування та проведення державної політики у сферах електронних комунікацій, реалізуючи таким чином покладені на неї завдання та функції. До ключових елементів відповідного механізму віднесено: суб'єктів реалізації відповідної політики, адміністративно-правові форми і методи їх публічної владної діяльності, а також адміністративно-правові інститути, які забезпечують реалізацію відповідного державного курсу.

5. Зауважено, що система суб'єктів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій має складну структуру, яка складається з: 1) Верховної Ради України та її комітетів; 2) Кабінету Міністрів України, Міністерства цифрової трансформації та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку; 3) Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України – органів військового управління, які забезпечують реалізацію державної політики, пов'язаної з використанням електронних комунікацій у межах військово-оборонної сфери.

6. Аргументовано положення про те, що адміністративні процедури формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій – це система публічно-владних, управлінсько-розпорядчих, регламентованих нормами адміністративного права дій, заходів та операцій, які вчиняють уповноважені органи публічної адміністрації з метою забезпечення та захисту прав, свобод, законних інтересів громадськості й держави у сфері проведення державної політики, пов'язаної з використанням і розвитком електронних комунікацій у державі. Наголошено, що жорсткий формалізм та чіткі вимоги до змісту адміністративних процедур підтверджують, що далеко не кожний різновид діяльності суб'єктів владних повноважень можливо до них віднести.

7. Адміністративно-правовими формами реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій запропоновано вважати визначений нормами адміністративного права зовнішній вияв практичної діяльності спеціально уповноважених суб'єктів, яка спрямована на досягнення кінцевої мети політики держави в досліджуваній сфері суспільного життя. До переліку відповідних форм зараховано: нормотворчість; правозастосування та правореалізацію; прийняття індивідуальних нормативно-правових актів; укладання адміністративних договорів.

Зазначено, що методи реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій становлять сукупність закріплених нормами чинного законодавства прийомів, інструментів і засобів, які використовуються спеціально уповноваженими органами державної влади з метою фактичного втілення в життя форм здійснення відповідної діяльності. Серед вказаних методів виокремлено: переконання; примус; нагляд і контроль; дозволу й заборон; інформаційний метод.

8. Наголошено на тому, що на сьогодні у світі сформувались досить різноманітні, цікаві й ефективні підходи щодо формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. Для України, як вбачається, цікавим є такий досвід: по-перше, побудова прозорої, доступної, а також такої, що будується на принципах верховенства права, законності та пріоритету захисту прав, свобод та інтересів громадян систему електронних комунікацій. Це означає створення зручних, захищених електронних сервісів для громадян і бізнесу, побудову єдиної цифрової ідентичності, уніфікованих реєстрів, а також міжвідомчої інтеграції цифрових платформ; по-друге, варто забезпечити пріоритетне державне інвестування в розвиток цифрової інфраструктури; по-третє, слід створити умови для незалежності регуляторів, як це працює в Німеччині, що дає змогу більш ефективно регулювати доступ операторів до мереж, стимулювати конкуренцію, контролювати ціноутворення і водночас захищати права споживачів; по-четверте, доцільно активно залучати приватних партнерів, що дозволить залучити бізнес до розвитку сфери електронних комунікацій та оперативніше виявляти потреби суспільства у відповідних системах, а також реагувати на інноваційні процеси; по-п'яте, розвиток системи кіберзахисту, що включає як державні кіберцентри, так і співпрацю з приватними компаніями, розвиток кіберосвіти, міжнародне партнерство у сфері кіберзахисту.

9. З метою вдосконалення правових та організаційних засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій запропоновано:

1) доопрацювати Стратегію розвитку сфери електронних комунікацій України на період до 2030 року, у якій слід: по-перше, переглянути питання підвищення стійкості інфраструктури (зокрема хмарних сервісів, ЦОДів, 4G-мереж) до гібридних атак; по-друге, забезпечити врахування регіональних особливостей під час проведення державної політики у сфері електронних комунікацій, а саме створити умови для стабільного й безперервного доступу до мережі Інтернет у регіонах, які є прифронтовими; по-третє, прискорити цифрову інклюзію; по-четверте, впровадити стимули для залучення іноземного капіталу в розбудову телеком-мереж (наприклад, податкові пільги, спрощення ліцензійних процедур); по-п'яте, створити програми розвитку національного людського капіталу у сфері телекомунікацій – інженери, системні архітектори, фахівці з безпеки;

2) доопрацювати Закон України «Про електронні комунікації», у якому слід:

- а) посилити гарантії діяльності, а також самостійності в прийнятті рішень регулятора;
- б) переглянути механізми цінового регулювання, а також здійснити коригування питання щодо встановлення цін на собівартість продукції;
- в) обмежити обсяг зберігання особистих даних: визначити чіткий перелік і строки зберігання, запровадити жорсткіші гарантії захисту даних користувача;

3) підвищити ефективність кадрового забезпечення суб'єктів реалізації державної політики в досліджуваній сфері суспільного життя, для чого необхідно забезпечити постійне професійне навчання та підвищення кваліфікації кадрів, орієнтоване на інновації й сучасні виклики. Крім того, наголошено, що варто впровадити прозорі механізми добору та просування фахівців, зосереджуючи увагу на реальних компетенціях і досягненнях, а не на формальних критеріях;

4) покращити державно-приватне партнерство у сферах електронних комунікацій, для чого необхідно створити стабільне нормативно-правове середовище, що гарантує прозорість, передбачуваність і рівність умов для всіх учасників. Зауважено, що одним з ключових чинників має бути чітке визначення ролей і відповідальності кожної сторони в межах партнерських відносин, що дозволить уникнути дублювання функцій та сприятиме більш скоординованим діям;

5) посилити кібербезпеку як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, так і користувачів відповідними послугами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Кононенко Д. В. Принципи формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. *Юридична наука*. 2020. № 3. Т. 2. С. 176–181.

2. Кононенко Д. В. Адміністративні процедури формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С. 827–829.

3. Кононенко Д. В. До характеристики системи нормативно-правового регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій. *Право і суспільство*. 2024. № 5. С. 895–900.

4. Кононенко Д. В. Сутність та зміст державної політики у сферах електронних комунікацій. *KELM*. 2024. № 7 (67). Р. 325–329 (Республіка Польща).

5. Кононенко Д. В. Поняття адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2025. Вип. 3. С. 306–310.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Кононенко Д. В. Міжнародно-правові засади державної політики у сферах електронних комунікацій. *Виклики сучасності та наукові підходи до їх вирішення*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12–13 серп. 2020 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2020. С. 232–234.

7. Кононенко Д. В. Стан формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій в умовах воєнного стану. *Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 жовт. 2022 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2022. С. 121–123.

8. Кононенко Д. В. Мета та завдання формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. *Пріоритетні напрями розвитку*

юримичної науки в умовах сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 13–14 берез. 2023 р.). Київ: Наук.-дослід. ін-т публіч. права, 2023. С. 144–146.

АНОТАЦІЯ

Кононенко Д. В. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2025.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, яке полягає в тому, щоб з'ясувати сутність і розкрити особливості адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, а також, спираючись на позитивний вітчизняний і зарубіжний досвід, надати пропозиції та рекомендації, спрямовані на вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює відносини в досліджуваній сфері суспільного життя. За результатами роботи напрацьовано низку науково-практичних висновків і рекомендацій.

Удосконалено поняття, схарактеризовано стан формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій в умовах воєнного стану, з'ясовано мету, завдання та принципи її формування. Схарактеризовано нормативно-правове регулювання державної політики у сферах електронних комунікацій і встановлено місце в ньому норм адміністративного права. Визначено поняття та розкрито структуру адміністративно-правового механізму формування та реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій, а також коло відповідних суб'єктів. Окреслено адміністративно-правові форми та методи, а також узагальнено зарубіжний досвід реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій. З'ясовано напрями вдосконалення правових та організаційних засад формування і реалізації державної політики у сферах електронних комунікацій.

Ключові слова: державна політика, формування, реалізація, електронні комунікації, воєнний стан, мета, завдання, принципи, нормативно-правове регулювання, адміністративне право, адміністративно-правовий механізм, суб'єкти, адміністративно-правовий статус, адміністративні процедури, адміністративно-правові форми, методи, зарубіжний досвід, правові засади, організаційні засади.

SUMMARY

Kononenko D.V. Administrative and legal principles of the formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications – *Qualification scientific work in the form of a manuscript.*

Dissertation for the degree of Candidate of Legal Sciences in the specialty 12.00.07 «Administrative law and process; financial law; information law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2025.

The dissertation provides a theoretical generalization and proposes a new solution to the scientific task, which was to clarify the essence and reveal the features of the

administrative and legal principles of the formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications, and also, based on positive domestic and foreign experience, provide proposals and recommendations aimed at improving administrative legislation that regulates relations in the studied sphere of public life. Based on the results of the work, a number of scientific and practical conclusions and recommendations have been developed.

The concept has been improved and the state of formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications under martial law has been characterized. The purpose, objectives and principles of formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications have been clarified. The regulatory and legal regulation of state policy in the spheres of electronic communications has been characterized and the place of administrative law norms in it has been established. The concept has been defined and the structure of the administrative and legal mechanism for the formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications has been revealed. The range of subjects of formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications has been established and the features of their administrative and legal status have been highlighted. The administrative procedures for the formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications have been characterized. The administrative and legal forms and methods of the implementation of state policy in the spheres of electronic communications have been outlined. The foreign experience of the formation and implementation of state policy in the spheres of electronic communications has been summarized and the possibilities of its use in modern Ukrainian realities have been worked out. The directions of improving the legal and organizational foundations of the formation and implementation of state policy in the areas of electronic communications are clarified.

Keywords: state policy, formation, implementation, electronic communications, martial law, goal, objectives, principles, regulatory and legal regulation, administrative law, administrative and legal mechanism, subjects, administrative and legal status, administrative procedures, administrative and legal forms, methods, foreign experience, improvement, legal principles, organizational principles.